

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

В сучасних суспільних науках існують різні визначення громадянського суспільства в широкому сенсі, як певного типу суспільної організації. Це пов'язано з тим, що саме громадянське суспільство є складним і багатомірним явищем, разом з тим, термін «громадянське суспільство» входить до інструментарію різних наук про суспільство (історії, політології, соціальної філософії, соціології) що накладає на його визначення свій відбиток, особливо з урахуванням наявності в цих науках різних традицій та шкіл.

Актуальність теми: вивчення проблем громадянського суспільства пояснюється тим, що воно виступає своєрідним фундатором правової демократичної держави. Особливо це стосується перехідних суспільств, де відбуваються значні трансформації та існує ціла низка протиріч.

Мета дослідницької роботи: по-перше, отримати чітке аналітичне і практичне розуміння характеру та функцій громадянського суспільства стосовно національної специфіки соціально-політичного та культурного розвитку України; розкрити потенційну роль інститутів громадянського суспільства щодо посилення продуктивності влади у реалізації інтересів людини та суспільства; розглянути практичні заходи з підтримки громадянського суспільства та підвищення його значення у якості засобу збалансованості політичного життя та влади в Україні, особливо у напрямку посилення соціальної політики держави згідно з європейськими стандартами.

Об'єкт дослідження: громадянське суспільство в Україні.

Предмет: становлення громадянського суспільства в Україні.

Поняття «громадянське суспільство» - одне з ключових понять сучасної політології.

Актуальність теоретичних і практичних аспектів цього поняття обумовлена очевидним підвищенням ролі рядових громадян та їх добровільних об'єднань в усіх сферах життєдіяльності людського суспільства - економічної, політичної, соціальної, духовної. У працях вчених минулого і сучасності ось вже більше двох тисячоліть громадянське суспільство розглядається, аналізується і описується все більш всебічно, конкретно й вірогідно. Відповідно поняття «громадянське суспільство», вбираючи в себе різні загальнолюдські цінності, набуває все більшої смислової багатогранності. Останнім часом проблеми громадянського суспільства, пов'язані з взаємозв'язку особистості, соціальних груп, громадських формувань та держави знаходяться в центрі уваги наших вчених, журналістів і політиків. І це зрозуміло, оскільки формування громадянського суспільства пов'язано з розвитком демократії, ринкової економіки та становленням правової держави - інакше кажучи, з глобальним соціальним перебудовою, в ході якого мали б виникнути структури суспільного контролю, гарантують зворотний зв'язок між людиною і суспільством. Становлення громадянського суспільства є актуальною проблемою для України, так як в даний момент діяльність нашої держави спрямована на побудову демократії, а, як відомо, без громадянського суспільства жодна держава не може бути названо демократичною. Громадянське суспільство поки що не стало противагою владі, низьким залишається також рівень взаємодії між ними. «Третій сектор» не усвідомлює себе суб'єктом суспільних інтересів, не має загальнонаціональних інтересів та не висуває спільних вимог до влади щодо формування та реалізації публічної політики. Організації громадянського суспільства ще не виступають дієвим інструментом вираження та захисту суспільних інтересів та інтересів громадянина зокрема. Вони більшою мірою зорієнтовані на сильних гравців – державу, політичні партії, міжнародних донорів, ніж на потреби своїх громадян [1, с. 50]. Україна знаходиться: а) перед необхідністю йти власним найкоротшим шляхом розбудови громадянського суспільства в умовах певного дефіциту соціальних ресурсів держави та панування бідності при відсутності сформованого та дієздатного середнього класу, що знижує можливості інтенсивного розвитку громадянських інститутів; б) у непевному стані, коли існує загрозлива різниця між конституційним закріпленням прав і свобод людини і реальним дотриманням кожного з них унаслідок відчутного браку дієвих правових механізмів; в) на початковому ступені усвідомлення ідеї правового порядку і таких базових понять громадянського суспільства, як демократія, права людини та верховенство права, поділ влади, світський характер держави, поліконфесійність та повага прав національних меншин. В цілому аналіз громадської думки вказує поки що на слабе усвідомлення населенням значення інститутів громадянського суспільства і необхідності посилення їхнього політичного і позаполітичного (соціального) впливу на ситуацію в країні. Недостатність впливовості об'єднань громадян можна пояснити і негативними процесами, які відбуваються в об'єднаннях: фінансові зловживання керівництва, залежність від псевдоспонсорів

та державних чиновників. А саме подолання цих регресивних явищ сприятиме зростанню авторитету об'єднань громадян та їх впливу на соціальні процеси та політичне реформування в країні. За сучасних умов особливого значення набувають такі пріоритети, як забезпечення належних правових та інституціональних підвалин становлення громадянського суспільства, державна підтримка громадських організацій різних типів, діяльність яких спрямована на утвердження демократичних цінностей у суспільстві, координація діяльності місцевих органів виконавчої влади щодо співпраці з громадськими організаціями. Проблема законодавчого регулювання механізмів взаємодії громадських організацій з державними інституціями стала нагальною [2, с. 24 – 25]. Це стосується передусім: заборони створювати спільні об'єднання фізичним і юридичним особам. Відсутність в українському законодавстві можливості засновувати спільні об'єднання фізичних і юридичних осіб не відповідає поширеній міжнародній практиці; територіального статусу суб'єктів громадянського суспільства. Наявність положення про їх територіальний статус забороняє діяльність громадських об'єднань у регіонах, де вони не були зареєстровані; заборони захищати права не членів своїх організацій. Вітчизняне законодавство дозволяє громадським організаціям представляти і захищати права тільки своїх членів, що фактично блокує легальний правозахисний рух в Україні; подвійної реєстрації громадських організацій. На відміну від бізнесових організацій громадські та благодійні організації мають проходити подвійну реєстрацію – окремо статут організації в органах юстиції та юридичну особу в місцевих органах державної реєстрації; тривалого періоду реєстрації. Відповідно до законодавства, реєстрація національних та міжнародних організацій здійснюється протягом одного місяця, благодійних організацій – двох місяців; подвійної плати за реєстрацію. В Україні і досі плата за реєстрацію неурядових організацій розглядається як джерело наповнення державного бюджету; закритості державних реєстрів громадських та благодійних організацій. Реєстри неурядових організацій є непрозорими, малоінформативними [1, с. 17 – 19]. Основним джерелом розвитку громадянського суспільства, як засвідчує світовий досвід, є соціальна орієнтація на реалізацію потенціалу людської особистості, забезпечення для населення держави вигідних умов життєдіяльності. Соціально-економічна політика, що проводилась в Україні, на жаль, не забезпечила стабільних умов для реалізації можливостей переходу до суспільства даного типу. Виходячи з реальної ситуації, яка склалася зараз в Україні, слід констатувати, що розбудова громадянського суспільства вимагає здобуття статусу окремого, пріоритетного напрямку державної політики і має входити до неї як першочергове практичне завдання. Без розвинутого громадянського суспільства не можна створити демократичну, соціальну, правову державу, що задекларовано у статті 1 Конституції України. А без демократичної, соціальної, правової держави годі й очікувати становлення повноцінного, громадянського суспільства [2, с. 20].

Висновок. Становлення громадянського суспільства суверенної національно-демократичної держави України - імператив історії. Досвід розвитку цивілізованих країн підтверджує, що формування громадянського суспільства шляхом світової цивілізації тривалий і дуже складний процес. Справжнє громадянське суспільство може існувати лише в державі з ефективною та конкурентоспроможною, соціально орієнтованою економікою. Адже саме рівень ефективності національної економіки визначить місце України у світовому співтоваристві.

Література

1. *Громадянське суспільство: проблеми і напрями інституційного розвитку: навч. посіб. / уклад.: Ю. П. Сурмін, Т. П. Крушельницька, В. В. Карлова та ін.; за заг. ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю. П. Сурміна – К.: НАДУ, 2008. – 56 с.*
2. Барков В., Розова Т. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми та їхнє вирішення // Вибори та демократія. – 2006. – № 3. – С. 20 – 27.*
3. Гурицька М. *Проблеми та перспективи громадянського суспільства в сучасній Україні // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2008. – № 41. – С. 711 – 717.*
4. Колодій А.Ф. *На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні. Монографія. – Львів: Видавництво «Червона Калина». – 2002. – 276 с.*
5. Шумка М., Гончарук Т. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С.215-222. Гончарук Т.В.*